

Atque in hunc modum sunt pie intelligendi Catholici scriptores, si quando dicunt eo tempore defecturam fidem in universo orbe, aut quid simile. Lege Sot., in 4, d. 46, q. 1, art. 4.

6. *Antichristus speciali Christi virtute interficiendus.*—Quarto et ultimo dicendum est, tam Antichristum, quam ministros ejus Ecclesiae persecutores, speciali Christi virtute atque imperio interficiendos esse. Hæc assertio sic absolute proposita videtur de fide. Nam de Antichristo ait Paul. 2 ad Thess. 2 : *Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui.* Quod nonnulli ita intelligere videntur, ut Christus Dominus in persona descensurus sit, ut adventu suo Antichristum interficiat, quod significat Lactan., dicto lib. 7, c. 19. Non est autem hoc verisimile, quia secundus Christi adventus erit quadraginta quinque diebus post mortem Antichristi; neque Paulus dixit a Christo occidendum Antichristum per adventum, sed *illustratione adventus sui*, id est, aliquo signo et præsigio, quod erit quasi splendor quidam appropinquantis adventus ipsius. Neque dixit, suis manibus, sed *spiritu oris sui*, id est, præcepto et mandato suo, ut ibi D. Thomas exponit, et significat Chrysost., hom. 4 in 2 ad Thess., dum ait : *Sufficiet solum jubere*; et idem sentiunt alii interpretes, et Hieron., ac Theod., Dan. 11. Addit vero D. Thom. ibi. Michaelem Archangelum jussu Christi interfectorum Antichristum, in monte Oliveti; sed hoc et est incertum, et intelligendum est juxta supra dicta. Quod autem simul cum Antichristo igne de caelo misso perimendi sint alii persecutores Ecclesiae, patet ex illis verbis Apoc. 20 : *Descendit ignis a Deo de caelo, et devoravit eos.* Christus etiam dicens, propter electos futurum breve tempus illius persecutionis, satis significat intra illud breve tempus esse ubique finiendam. Sancti etiam supra citati docent, illos quadraginta quinque dies post mortem Antichristi usque ad judicium concedendos esse justis ad requiem, peccatoribus autem ad poenitentiam. Existimo ergo, vel divina virtute futurum esse ut eadem die qua interfectus fuerit Antichristus, ubique interficiantur ministri ejus, quia, ut dicitur Ezech. 38, *gladius uniuscujusque in fratrem suum dirigetur, et judicabo super eum peste, et sanguine, et igni vehementi, et lapidibus immensis.* Vel certe (ut supra ex eodem Ezechiele dicebamus) ante diem interfektionis Antichristi incipient interfici fautores ejus omnibus supradictis modis, donec intra paucos menses omnino imperium

ejus destruat. Et ipse cum præcipuo pseudo-propheta suo in stagnum ignis vivi descendit.

DISPUTATIO LV;

In tres sectiones distributa.

DE BONIS PRÆCURSORIBUS SECUNDI ADVENTUS CHRISTI.

Postquam dictum est de Antichristo, qui non ut præcursor, sed ut acerrimus hostis et persecutor Christi et Christianorum, secundum adventum Servatoris nostri præveniet, sequitur ut de bonis præcursoribus ejusdem adventus disseramus. Sicut enim in superioribus, agentes de primo Christi adventu, disputationem de Joanne Baptista illius præcursore præmisimus, ita oportet hoc loco de præcursoribus secundi adventus disserere. Est autem discrimen inter præcursores utriusque adventus, quod Joannes Baptista iis temporibus natus est, educatus, ac poenitentiam egit, in quibus testimonium Christo reddidit, et suum præcursoris ministerium explevit, ac tandem mortuus est. At vero ante secundum adventum non sunt promissi in Scriptura præcursores qui eo tempore nascituri sint, ut novo exemplo vitæ et doctrinæ Christo testimonium reddant; sed ex veteribus illis hominibus qui ante multa sæcula præcesserunt, Henoch et Elias venturi creduntur, ut homines, præsertim Judæos, ad secundum Christi adventum disponant. Quamobrem de horum præcursorum genere, vitæ conditione, et sanctitate eximia, quam, dum inter homines degerent, consecuti sunt, non est quod hoc loco disputemus. Pertinent enim hæc (ut ita dicam) ad veterem eorum statum, aliudque vitæ et officii genus, quod olim tenuerunt; quæ omnia in Veteri Testamento satis perspicua expressaque sunt. Explicandum ergo nobis erit primum unde venturi sint, et consequenter an nunc vivant, ubi et quomodo vivant; deinde quando et quomodo venturi sint, quid agent, et quem tandem finem habituri sint; postremo inquiremus an præter hos duos alius eis sit futurus comes Christique præcursor.

SECTIO I.

Utrum Elias et Henoch nunc vivant, ubi et quomodo.

1. De Elia nullum circa hoc fuisse errorem reperio. De Henoch vero Judæi quidam (ut

Sixtus Sen. refert, lib. 2 Bibl. sanctæ) asseruerunt mortuum esse ante tempus, ne malitia immutaret cor ejus; ita exponentes illud Gen. : *Non apparuit, quia tulit eum Dominus.* Solet enim Scriptura hoc dicendi modo mortem significare; Job 32 : *Nescio enim quandiu subsistam, et si post modicum tollat me factor meus.*

2. *Henoch adhuc vivit.* — *Objectio.* — *Responsio.* — Dicendum vero est primo, Henoch et Eliam hactenus non obiisse mortem, sed corpore et animo vivere. Est de fide. Et de Henoch patet ex prædicto loco Genesis. Illa enim Judæorum interpretatio stare non potest. Primo, quia ex diverso modo loquendi de Henoch et de aliis, constat aliquid speciale de illo dici. Secundo, id satis ostendunt antecedentia verba : *Ambulavitque cum Deo, et non apparuit, quia tulit eum Dominus.* Ubi Septuaginta, ad sensum magis explicandum, vertunt : *Quia transtulit illum Deus*; et eodem modo legit Philo Judæus in l. de Vita sapientis. Tertio, id aperte testatur Sapiens, Eccl. 44 : *Henoch placuit Deo, et translatus est in paradysum, ut det gentibus poenitentiam*; et adhuc apertius Paulus, ad Hebr. 11 : *Henoch translatus est, ne videret mortem.* Dices, ex his solum probari non fuisse mortuum quando transtulit illum Deus; tamen quod postquam translatus est, nunquam ibi mortuus sit, unde constat? Nam Philo supra significat illam translationem solum fuisse per quamdam separationem a consortio et frequentia improborum hominum, ad locum vulgo ignotum, et via paucis usque præstantissimis viris cognitum. In quo significat tantum fuisse translationem quamdam ad solitariam et quasi eremiticam vitam agendam; non ergo est necesse ut ibi adhuc vivat. Respondetur: quamvis fortasse ex loco Genes. per se sumpto id non convincatur, tamen ex aliis locis adjunctis id satis concluditur. Quia Paulus ait *translatum esse ne videret mortem*, sentiens non esse moriturum in eo loco ad quem translatus est. Sapiens etiam, dicens *translatum esse ut det gentibus poenitentiam*, sentit non esse moriturum, donec illud munus expleat. Huc accedit communis traditio, et consensus Patrum quos statim referemus.

3. *Elias adhuc vivit.* — De Elia est manifestus locus 4 Reg. 2, ubi refertur Deum transtulisse Eliam *per turbam in caelum*; et latius Eccles. 48 dicitur : *Receptus et tectus in turbine, et inscriptus in judiciis temporum, lenire iracundiam Domini, conciliare*

cor patris ad filium, et restituere tribus Jacob; et alia loca postea afferemus.

4. Secundo probatur ex traditione Sanctorum. Augustinus, l. 4 de Peccat. meritis, c. 3 : *Neque Henoch (inquit) et Elias per tam longam ætatem senectute marcuerunt*; et l. 2 de Gratia Christi, seu de Peccato orig., c. 23, inter quæstiones quæ ad fidem non spectant, ponit, ubi modo sint Elias et Henoch, quos tamen (inquit) non dubitamus, in quibus nati sunt, corporibus vivere; idem l. 9 Gen. ad litt., c. 6; Hieron., ep. 61 ad Pammach. : *Henoch (inquit) translatus est in carne, et Elias carneus translatus est in caelum, necdum mortui, et paradisi jam coloni, habent quoque membra cum quibus rapti sunt atque translati.* Quod nos imitamur jejuniis, illi possident Dei consortio; vescuntur caelesti pane, et saturantur omni verbo Dei, habentes eundem Dominum quem et cibum. Idem Ambr., l. 4 de Fide, c. 4, et l. 2 in Luc., sub fin.; Gregor., l. 9 Moral., c. 4, et l. 21, c. 36; Cyprian., l. de Montibus Sina et Sion; Tertull., l. de Anima, c. 35 et 50 : *Translatus est Henoch et Elias, nec mors eorum reperta est, dilata, scilicet*; et l. Contra Judæos, c. 2, hac ratione vocat Henoch, *æternitatis candidatum*; et l. de Resur. carnis, c. 58, de utroque loquens, inquit : *Æternitatis candidati, ab omni vitio, ab omni damno, ab omni injuria et contumelia immunitatem carnis ediscunt.* In eadem sententia est Irenæus, l. 4 Contra hæc., c. 30, ubi de Henoch sic loquitur : *Translatus est, et conservatus usque nunc testis justitiae Dei.* Idem tradit Justinus, in q. 85 ad Orthod. Optime Chrysost., hom. 22 in ep. ad Heb., et hom. 21 in Gen., et Theod., quæst. 45, qui varias rationes et congruentias adducunt. Epiph., hæc. 9, latius hæc. 64, post fragmentum ex Methodio, et optime in Anchorato, satis post medium. Athanasius, in epist. quadam continente decreta Concilii Nicæni contra hæresim Arianam; Basilius, hom. 11 Exameron., de Henoch ait : *A generatione hominis septimus mortem non vidit.* De utroque idem affirmat Eucher, lib. 4 in Genes., cap. 18; ac demum omnes reliqui Patres, quos postea referemus, ne justo prolixiores simus. Tertio (cum hoc inusitatum privilegium ex divina ordinatione pendeat) ratio a priori ejus est divina voluntas; congruentia vero sumenda est ex proprio munere et fine propter quem a Deo conservantur, de quo dicturi sumus sectione sequenti. Addunt vero fere omnes citati Patres congruentiam ex resurrectione sumptam. Dicunt enim voluisse Deum conservare

hos viros post tot sæcula in typum et exemplar resurrectionis, ad illius spem confirmandam, ideo que elegisse duos, alterum ex præputio, alterum ex circumcissione, unum virginem, alterum conjugatum, ut significaret omnibus hominibus eujuscunque status et conditionis spem vitæ immortalis concedi. Addit Clemens, lib. 5 Constitut., c. 8, alias 6, ostendisse Deum in Henoch et Elia, quos mortem experiri non permittit, potuisse homines immortales conservare, si voluisset.

5. *Henoch et Elias nondum glorificati.* — Dicendum secundo est, hos duos viros nondum esse animis et corporibus gloriosos, sed solum per fidem et abstractivam cognitionem divina contemplatione et amore frui. Hæc assertio est contra Procopium Gazam, in Genes., qui affirmat Eliam et Henoch videre divinam essentiam, et in corporibus gloriosis cum Christo regnare. Idem tenent Augustinus Eugubinus, in Recognitionibus Veteris Testamenti, in c. 2 Genes., et Catharin., opusc. de consummata gloria Christi. Quibus videntur interdum favere Epiphanius et Hieronimus, quos postea explicabimus. Prior ergo conclusionis pars, quantum ad corpora pertinet, traditur ab Augustino, 1 de Peccat. meritis, c. 3, dicente: *Nec tamen credo eos jam in illam spiritualem qualitatem corporis commutatos, qualis in resurrectione promittitur, quæ in Domino prima præcessit.* Et videtur satis convinci, quia Elias et Henoch reservantur aliquando morituri (ut sectione sequenti ostendemus); ergo non est verisimile nunc esse translatos ad possidendam gloriam et immortalitatem corporis. Quia hujusmodi corporis status est perpetuus, et cui semel datur, nunquam auferitur, et novum in hoc miraculum fingere sine auctoritate vel exemplo, temeritate non vacaret. Ex hoc vero ulterius concluditur, neque etiam in anima esse gloriosos, nec frui clara Dei visione. Quod quidem de toto tempore ante Christi passionem, ex alio principio fidei certissimum est. Quia tunc non erat janua regni hominibus aperta. De reliquo vero tempore probatur ex dictis, quia etiam nunc non habent gloriosa corpora; ergo neque animæ gloriam. Patet consequentia. Tum quia gloriam animæ consequitur statim gloria corporis, propriumque privilegium ac miraculum in Christo fuit, gloriam animæ in corpore mortali possidere. Tum etiam quia cum postea venient morituri, non erunt beati secundum animam; ergo nec nunc etiam sunt, quia beatitudo illa multo magis est perpetua. Et quamvis nonnulli Pa-

tres senserint Paulo et Moysi esse concessam ad breve tempus, et multo plures id negant, et longe majus privilegium esset, magisque supernaturale, si tam diuturno tempore Elia et Henoch id esset concessum. Et hoc docuit Justinus Martyr, illa quæst. 83, qui tamen idem sentit de omnibus Sanctis qui cum Christo regnant, quos non in cælo, sed in paradiso cælesti degere putat, et ideo Henoch et Eliam illis facit æquales. Idem significat Gregorius Nazianzenus, orat. 34, ubi ostendens neminem in corpore mortali vidisse Deum, de Henoch dicit: *Licet translatus sit, non tamen constat quod Deum comprehenderit.* In Elia vero, quem igneus currus in cælum evexit, significatam esse testatur singularem quamdam hominis virtutem, et humanum fastigium excedentem. In quibus verbis significat postremam partem assertionis, nimirum, quamvis Elias post translationem non fruatur clara Dei visione, obtinuisse tamen singularem quamdam perfectionem divinæ contemplationis. Atque idem significavit Hieronimus, in dicta ep. ad Pammach., dicens, *eos frui divino consortio, et cibo cælesti*; et Epiphanius, dicta hæc. 64, scribens, *eos nutriri quodam spiritali alimento, cujus suppeditor est, qui occulta cognoscit, ut invisibilia creavit Deus.* Apertius Augustinus, 1. 9 Gen. ad Lit., c. 6, dicit: *Neque enim arbitrandum est Eliam vel sic esse jam, sicut erunt Sancti, quando peracto operis die denarium accepturi sunt; vel sic, quemadmodum sunt homines, qui ex ista vita nondum emigrarunt. Jam itaque aliquid melius habet, quamvis nondum habeat quod ex hac vita recte gesta in finem habiturus sit.* Elegantissime Bernardus, ser. 6 de Ascens. Dom.: *Felices (inquit) viri illi, per quos divina ascensio legitur præsignata; Henoch raptus, translatus Elias, felices plane, qui soli jam Deo vivunt, soli vacant intelligendo, diligendo, fruendo.* Et ratio est clara, quia non est existimandum illos sanctissimos viros et Prophetas perpetuo esse quasi in continuo somno, absque operationibus vitæ, præsertim intellectualis; ergo maxime occupabuntur in perpetua Dei contemplatione et amore. Quia (ut inferius videbimus) magna spiritus carnisque concordia et quiete fruuntur, et nullum impedimentum habent, quominus vel frequentissime sese in hujusmodi actibus exercent. Neque edim decet ut otiosi sint, neque externis actionibus corporis indigent quibus occupentur.

6. *Dubium.* — *Responsio.* — *Henoch et Elias non sunt in statu merendi.* — Sed

quæres an sint in statu merendi; ex dictis enim sequi videtur, ita esse asserendum. Quia, si peregrinantur a Domino, per fidem ambulat; ergo semper possunt magis ac magis mereri, quia hoc est ad beatitudinem ambulare. Item pejoris conditionis esse viderentur, quam cæteri beati et viatores; quia et illorum felici presentia, et horum utili privantur absentia. Unde fit ut magna quadam pœna, qualis est carentia divinæ visionis, valdeque diuturna, sine ulla utilitate propria afficiantur. Nihilominus probabilius videtur hos viros tantum fuisse in statu merendi, et potuisse in gratia crescere, usque ad illud tempus in quo translati sunt, et ad eundem statum merendi esse redituros, quando iterum venient ad præparandum secundum Christi adventum. Quia tunc eodem modo erunt viatores, sicut antea, vereque Martyres, et fructum ac aureolam martyrii consequentur; hoc autem intermedio tempore verisimilius est non mereri. Quod ab inconveniēti probari potest, quia in tam longo tempore infinita haberent merita, et omnes Sanctos ac ipsam etiam B. Virginem cumulo meritorum facile possent antecellere. Quia ad augendam gratiam et gloriam, non tantum intensio actuum, sed etiam multitudo plurimum confert, juxta sanam doctrinam. Tum etiam quia ipsi semper operabuntur intensius ac tota virtute sua, quia (ut diximus) liberi sunt omni impedimento ad actiones mentis exercendas. Ratio vero propria petenda est ex divina ordinatione, ex qua pendet, ut tempus meriti vel demeriti sit hominibus definitum, pro statu vitæ mortalis. Quanquam vero ii duo mortui non sint, tamen translatio divinitus facta quoad hunc effectum tanquam mors illis reputata est. Quia ad aliud vitæ genus, valde diversum a ratione vivendi in hac vita, traducti sunt.

7. *Henoch et Elias confirmati in gratia.* — Hinc sequitur primo, eos in translatione ipsa confirmatos esse in gratia et in bono, ita ut nullum peccatum committere possint, quæ est magna pars illius qualiscunque felicitatis quam nunc possident. Ratio est, quia cum sint justis, et mereri non possint, nulla ratione expedit ut possint demereri; non enim fuisset hæc æqua justæ conditio.

8. Secundo infero, eos minime pati inordinatos fomitis motus, nec illam corporis corruptionem quæ *aggravat animam, et sensum deprimit multa cogitantem.* Tum quia ad perfectam animi puritatem et quietem hoc fere necessarium est; tum etiam quia cum priven-

tur perfecta felicitate, eamque Dei absentiam propter ipsummet Deum patientissime ferant, decet ut saltem fruantur maximis bonis et gaudiis, tam animo quam corpore. Docuit hæc eleganter Bernardus, loco proxime citato, dicens: *Neque enim corpora, quæ corrumpuntur, illas aggravant animas; aut terrena inhabitatio sensus eorum tanquam multa cogitantes deprimit, qui cum Deo ambulasse noscuntur. Factum est impedimentum omne de medio; occasio universa sublata, materies nulla relicta est, quæ eorum affectum aggravet, vel deprimat intellectum. Nam et priorem (id est Henoch) ob hoc raptum Scriptura commemorat, ne forte vincat malitia sapientiam, et intellectus ejus, vel anima ultra decipi valeat aut mutari.*

9. Tertio colligo, maximis Dei consolationibus, divinisque illustrationibus, ac frequentibus revelationibus gaudere, de iis saltem rebus quæ eorum statui consentaneæ sunt. Unde non dubito quin adventum Christi, mundique redemptionem per ipsum jam consummatam agoverint. Illius enim venturi expressam fidem prius habuerunt, ejusque adventum maxime desiderarunt; non ergo decebat eos in tenebris nunc et in errore versari. Quin potius de Elia constat ex Evangelio, in die transfigurationis vidisse et allocutum fuisse Christum; atque idem existimari potest de Henoch, scilicet quod aliquando ipsum viderit. An vero nunc videant illum, saltem secundum humanitatem, incertum est.

10. *Responsio.* — Ex iis denique patet responsio ad difficultatem propositam. Non enim expediebat tanto tempore permanere in statu merendi; sunt ergo quodammodo extra viam, quamvis non sint omnino in termino. Neque etiam hoc veluti exilium sustinent cum aliquo labore aut pœna, quia charitas et conformitas cum divina voluntate magnam consolationem et suavitatem præstat. Neque etiam id erit sine magna eorum utilitate, tum quia quando ex hac vita translati sunt, intelligentes divinam voluntatem et magnam dilationem suam beatitudinis, magna charitate et obedientia eam amplexi, illo actu plurimum meruerunt. Tum etiam quia, cum ante diem judicii venturi sint ad resistendum Antichristo, magna merita, magnumque gloriæ augmentum consequentur, et hoc majoris æstimationis est quam temporalis dilatio beatitudinis, quantum illa sit. Unde hac spe patiendi pro Christo plurimum reficiuntur, et illius absentiam æquo animo ferunt.

11. Dico tertio: verisimilius est Eliam et Henoch non indigere corporalibus cibis, sed absque ulla corporis immutatione vel alteratione a Deo conservari. Hæc assertio non est certa, cum non sit revelata, et quia Deus variis modis potest homines in corpore mortali vivos diuturno tempore conservare. Unde Augustin., dicto l. de Peccat. meritis, c. 3, post citata verba, sic inquit: *Nisi quia isti fortasse neque iis cibis egent, qui sui consumptione reficiant; sed, ex quo translati sunt, ita vivunt, ut similem habeant satietatem illis 40 diebus quibus Elias ex calice aquæ, et ex collyride panis sine cibo vivit. Aut si etiam iis sustentaculis opus est, ita fortasse in paradiso pastuntur, sicut Adam, priusquam propter peccatum inde exire meruisset. Habebat enim (quantum existimo) et de lignorum fructibus refec-tionem contra defectionem, et de ligno vitæ stabilitatem contra vetustatem;* et l. 1 Contra adversarium legis, c. 15, dicit, *non temere esse asserendum, utrum illo cibo vescatur nunc aliquis, nisi forte Henoch et Elias.* Quod etiam de illis interdum affirmat D. Thomas infra citandus. At vero Hier., in ep. ad Pammach., verbis supra cit., sentit eos non indigere cibo corporali, sed pasci solo cibo spirituali. Epiph. etiam sic intelligendus est, hæc. 64, cum inquit, *eos vivere spiritualiter, et non animaliter, propter translationem, esseque in corpore seu carne spirituali, et non opus habente, ut per carnos nutriantur, sed nutriantur alio spiri-tuali alimento, cujus suppediator est Deus, qui occulta cognoscit, ambrosium quemdam et incorruptibilem cibum habens.* Conjectura hu-jus rei est, quia hic modus conservandi vitam est facilius et spiritualior, et ab omnibus hu-jus vitæ carnis abstractior, divinaque potentia dignior. Quia *non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Si-cut ergo conservavit Deus Moysem in monte per 40 dies sine ullo cibo et potu, et Israelita-rum vestes per tot annos absque ullo detri-mento, eadem virtute conservat mortalia isto-rum heroum corpora in eodem statu, ac sine ullo defectu, suspendendo suum influ-xum, ne ab ulla externa internave causa al-terari ad corruptionem possint.

12. *Henoch et Elias quem in locum trans-lati.* — Dico quarto: quem in locum Elias et Henoch translati sint, incertum est. Ita docent Chrys., hom. 21 in Genes., et hom. 22 in ad Hebr.; et ibi Theophyl. et OEcum.; Theod., q. 45 in Gen.; et August., lib. 2 de Peccato orig., c. 2 et 3; Cyprianus, dicto lib. de Mon-

tibus Sina et Sion: *Translatus est* (inquit de Henoch) *ubi Deus scit.* Quia Scriptura nobis hoc non aperuit. Nam, licet Eccl. 44, dicatur Henoch *translatus in paradysum*, tamen et vox illa *in paradysum* in græcis exemplaribus desideratur, et plures habet significationes. Potest enim significare paradysum terrestrem. Et ita intellexisse videntur illum locum Pa-tres, qui affirmarunt Eliam et Henoch trans-latos esse in paradysum, quod expresse docet Irenæus, l. 5 Contra hæres., c. 5, idque confir-mat ex traditione presbyterorum Asiæ, qui id ab Apostolis acceperunt; et Justinus Mar-tyr, quæst. 85 ad Orthod.; Athan., in ep. su-pra citata, dicit, Adam statim ac fuit conditus, in paradiso fuisse collocatum; Henoch vero post tempora nativitatis suæ, cum Deo pla-cuisset, in paradysum fuisse translatus. Idem significat Augustinus, dicto lib. de Peccato-rum meritis, c. 3; et Hieron., dicta ep. ad Pammach., vocans Eliam et Henoch., *para-dysi colonos.* Isidorus, lib. de Vita et Obitu Sanctorum, sic ait, c. 3: *Henoch septimus ab Adam mortis ignarus meruit in eum locum transferri, unde fuerat protoplastes expulsus, scilicet, in æqualem habitationem beatæ vitæ; manet autem hæcenus in corpore; in consum-matione mundi restituetur cum Elia ad mor-talis vitæ conditionem.* In eadem sententia est D. Thomas supra, quæst. 49, a. 5, ad 2, et 1 p., quæst. 102, a. 2, ad 3, et in 2, d. 29, quæst. unica, a. 5, ad 4, ubi probabile credit, ligni vitæ subsidio conservari. Potest tamen aliter vox illa, *in paradysum*, exponi, ut non sit proprium nomen illius loci in quo condi-tus est Adam, sed generale, significans locum quemlibet amœnum, et speciosum, ac jucun-dum. Hæc enim est primæva, valdeque usi-tata significatio illius vocis, ut omnes inter-pretet docent in principio secundi cap. Genes., et patet ex illo Cant.: *Emissiones tuæ para-dysus.* Atque hoc sensu ex illo loco colligi non poterit, Henoch fuisse translatus in illum paradysum in quo conditus fuit Adam, sed so-lum (ut scribit Gregorius, hom. 29 in Evang., agens de Elia) sublatum esse in secretam ali-quam terræ regionem, ubi jam magna carnis et spiritus quiete vivat. Quapropter Rupertus, l. 3 de Trinit. et operib. ejus, c. 33, diserte dicit, nunquam Scripturam significare Eliam et Henoch translatos esse in illum paradysum, ubi comedere possint de ligno vitæ, sed in se-cretam aliquam regionem, ut Greg. scribit. Tertio, quamvis in eo testimonio Ecclesiastici, nomine *paradysi* intelligamus locum illum in

quo creatus fuit primus homo, et consequen-ter fateamur, in eum locum translatus Hen-och, non inde fit in eo nunc esse, neque Eliam in eum translatus esse, quia multi probabiliter existimant, terrenum paradysum aquis diluvii periisse. Quæ opinio licet antiqua non sit, tot vero conjecturis in Scriptura fun-datis nititur, ut non possit improbabilis existi-mari, ut copiose disputat Benedictus Pere-rius, tom. 1 in Gen., l. 3, disp. 1, quæst. 5, et l. 7, quæst. ult. totius libri; et brevius atti-git et asseverantius affirmavit Genebrar., l. 1 Chronograph., in prima ætate. Atque idem sensit Jansen., in Concord. Evang., c. 143; Oleaster, in 2 c. Gen.; et Aug. Eug., loco su-pra citato. Quod si verum est, dicendum erit Henoch tempore diluvii alio translatus fuis-se, atque ita incertum esse ubi ipse et Elias nunc sint. Quarto, non defuerunt Patres qui dicerent translatos esse Henoch et Eliam in locum aliquem cœlestem, omni loco terræ su-piorem. Ita insinuat Hier., Amos 9; dicit enim eos ascendisse in cœlum, et ex contextu videtur colligi, non loqui de cœlo aereo. Amb., l. de Parad., c. 3, de Henoch ait, *rap-tum esse ad cœlum.* Dorotheus, in Synopsi, sic de Elia scribit: *Primus ex hominibus est qui hominibus cursum ad cœlos submonstravit, primus ex hominibus unam Angelorum et ho-minum viam ostendit, qui fuerat terræ sortitus domicilium, cœlum quoque subito penetravit.* Qua antithesi satis indicat de cœlo æthero loqui. Et eam magis explicans subdit: *Qui humi incedebat, instar spiritus cum Angelis in cœlis agit.* Similiter Alcimus Avitus, l. 4 de Diluvio, c. 6, de Noe agens, in hunc mo-dum scribit:

A proavo, quem prisca fides et conscia virtus
in cœlum sine morte tulit, sic celsa petenti
Successit magnis non impar filius actis,
Nec minimum est illum salvi cum corporis usu
Terrenas liquisse domos, intrasse supernas.

Ubi, cum similiter supernam Henoch ha-bitationem terræ opponat, plane sentit de cœlesti habitatione loqui, in quam etiam as-sensisse Eliam sic apertius scribit:

Quamquam quo Noe proavus conscenderat Henoch
Elias cursu post tempora longa secutus,
Scribitur ignitis scandens penetrasse quadrigis.

Inferius vero concludit:

Nos igitur satis est cœlum potuisse mereri
Memborum sub lege sitos.

13. Ex iis igitur satis constat vere a nobis assertam esse, locum, in quo Henoch et Elias

habitavit, incognitum esse, nimisque licenter asseruisse Sixtum, libro 5 Bibl., annot. 36, contra regulam rectæ fidei esse negare Henoch et Eliam translatos esse in paradysum terres-trem. Sapientius quidem August., dicto lib. 2 de Peccato orig., c. 23, negat quæstionem hanc ex iis esse quæ ad dogmata fidei spec-tant. Si tamen iudicium aliquod ferendum est, longe probabilius videtur, eos aliquem terræ locum incolere quam cœlestem, sicut af-firmant Greg. et Rupertus, et supponunt Aug-ust. et reliqui Patres citati. Unde reliqui fere omnes qui de ascensione Domini scribunt, in-ter alias differentias, hanc constituunt inter ascensionem Christi et raptum Eliæ, quod ille vere ascendit in cœlum æthereum ut in eo habitet; Elias vero solum in cœlum aereum elevatus est, non quidem, ut in eo permaneret, sed ut per eum in aliam terræ regionem trans-ferretur. Quomodo intelligendum putant il-lud 4 Reg. 2: *Ascendit Elias per turbinem in cœlum:* et illud 1 Mach. 2: *Elias, dum zelat zelum legis, receptus est in cœlum.* Atque eo-dem modo exponendum erit quod de Henoch dicitur Eccles. 48: *Nemo natus est in terra qualis Henoch, nam et ipse receptus est a terra.* De qua re potest legi Chrysostomus, hom. de Ascens. Domini; optime Ambr., l. 4 de Fid., c. 1; Greg. Maxim., et alii, hom. de Ascens.; Theoph., Luc. 24, et ex supra dictis potest conjectura sumi. Nam Elias et Henoch adhuc vivunt in corporibus mortalibus; locus autem iis corporibus accommodatus non est cœlestis, sed terrestris. Rursus (si terrestris paradysus adhuc extat) nullus prudens et cordatus ne-gabit, hos Sanctos viros ibi degere, tum pro-pter auctoritatem Patrum; tum etiam quia ille locus valde est accommodatus felici eor-um vitæ, quam supra descripsimus. Quin po-tius, licet gratis demus paradysi amœnitatem aquis diluvii periisse, adhuc fieri potest con-jectura probabile, hos Sanctos viros in illo ter-ræ situ, ubi paradysus a principio consitus fuit, spatari, quia locus ille non solum su-perabat alia terræ loca in arborum ornatu atque elegantia, terræque fecunditate, sed maxime aeris temperie, cœlique benignitate; dictum autem est, ex sententia Gregorii et Ruperti, eos colere secretam aliquam regio-nem terræ, optimam tamen ac felicissi-mam, prout eorum statui convenit; nulla au-tem videtur esse aptior quam illa. Sed sive illa sit, sive alia æque fortasse commoda, et nota Deo, verisimile tamen est locum illum, quem ipsi incolunt, pulcherrimum esse atque